

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของจริยธรรม

ดวงเคื่อน พันธมนาวิน ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า

จริยธรรม (Morality) เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง หมายถึงลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์ และมีขอบเขตถึงพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่าง ๆ ควบ ลักษณะทางพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมจะมีคุณสมบัติประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประเภท คือ เป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกของสังคมนั้น คือพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบสนับสนุน และผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่า การกระทำนั้นเป็นสิ่งที่เหมาะสม ส่วนอีกประเภทหนึ่งคือ ลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสังคม เป็นการกระทำที่สังคมลงโทษ หรือพยายามจำกัด ผู้มีจริยธรรมสูงคือผู้มีลักษณะพฤติกรรมประเภทแรกมาก¹

สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรมเป็นที่ยอมรับกันในหมู่นักวิชาการว่าเป็นคำที่มาจากภาษาอังกฤษว่า "Ethics" หรือ "Morality" นั้นเอง คำไทยเคยใช้คำว่าธรรมจริยา ซึ่งตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง กิริยาที่ควรประพฤติ²

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ดวงเคื่อน พันธมนาวิน, "จริยธรรมในสังคมไทยในทัศนะของนักพฤติกรรมศาสตร์" เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องจริยธรรมในสังคมไทย, ณ สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย กรุงเทพฯ 23 เมษายน 2522, หน้า จ.ร.13 (อัครสานา).

²เรื่องเดียวกัน, หน้า จ.ร./4.

กิริติ บุญเจือ¹ ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรมหมายถึง หลักความประพฤติไม่ว่า สืบเนื่องมาจากปรัชญาสัพททธิโค รวมทั้งหลักความประพฤติที่สืบเนื่องมาจากศตสนาควย¹

พุทธทาส ภิกขุ² ให้ความหมายไว้ว่า คำว่าจริยธรรมตรงกับคำว่า Ethies ในภาษาอังกฤษ จริย แปลว่าควรประพฤติหรือพึงประพฤติ²

กัญญา สาธกร³ กล่าวว่า จริยธรรมคือ คุณความดีที่ควรประพฤติ³

ระวี ภาวิไล⁴ กล่าวว่า จริยธรรมคือ แนวทางความประพฤติและปฏิบัติเพื่อบรรลุ ถึงสภาพชีวิตอันทรงคุณค่าพึงประสงค์⁴

เพียเจต์ (Piaget) ให้ความเห็นว่า จริยธรรมเป็นลักษณะประสบการณ์ของ มนุษย์และหน้าที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการให้ความร่วมมือเกี่ยวกับการจัดเตรียมห้องสังคมใน เรื่องความสนใจ และอนามัยของแต่ละบุคคล ความสัมพันธ์ร่วมกันในรูปของสิ่งที่ควรกระทำ และสิทธิ⁵

¹ดวงเคื่อน พันธุนาวิน, "จริยธรรมในสังคมไทยในทัศนะของนักพฤกษศาสตร์" หน้า 1.

²พุทธทาส ภิกขุ, การสร้างเสริมจริยธรรมแก่เด็กวัยรุ่น (กรุงเทพมหานคร : สมชายการพิมพ์ 2521), หน้า 3.

³กัญญา สาธกร, "วิถีประชาธิปไตยกับการพัฒนาจริยธรรม" เอกสารประกอบคำบรรยายในการสัมมนา เรื่องการพัฒนาจริยศึกษาของวิทยาลัยครูทั่วประเทศ, ณ ห้องประชุม ยูนิเซฟ กรุงเทพฯ 8 - 22 สิงหาคม 2522. (อัครสำเนา).

⁴ระวี ภาวิไล, "จริยธรรมในสังคมไทย," การศึกษาแห่งชาติ. 5 (มิถุนายน-กรกฎาคม 2522) : 2.

⁵Jean Piaget, The Moral Judement of the Child (Alencoe, Ill : Free Press, 1960), p.1.

โคลเบอร์ก (Kohlberg) กล่าวถึงจริยธรรมว่ามีพื้นฐานของความยุติธรรม ซึ่งยึดถือเอาการกระจายสิทธิและหน้าที่อย่างเท่าเทียมกัน โดยมีได้หมายถึงกฎเกณฑ์ที่ยังคับโดยทั่วไป แต่เป็นกฎเกณฑ์ซึ่งมีความเป็นสากลที่คนส่วนใหญ่รับไว้ในทุกสถานการณ์ ไม่มีการขัดแย้งกัน เป็นอุดมคติ ดังนั้นพันธะทางจริยธรรมจึงเป็นการเคารพสิทธิและข้อเรียกร้องของบุคคลอย่างเสมอภาคกัน¹

เรสต์ (Rest) ให้ความหมายกับจริยธรรมว่าเป็นมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับหลักความยุติธรรม ในขณะที่มีการปะทะสัมพันธ์ในสังคม (Social Interaction) โดยไม่เกี่ยวข้องกับคุณค่าหรือความรู้สึกส่วนตัวของแต่ละคน เช่น ความรู้สึกที่อยากจะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดตามศักยภาพของเขา (Self-actualization) หรือการชอบเพลงสมัยใหม่มากกว่าเพลงคลาสสิก และมีความหมายมากกว่าการมีชีวิตที่มีคุณค่า (Good or Worth While Life) ในความหมายของนักปรัชญาบางคน²

บราวน์ (Brown) ให้ความหมายว่า จริยธรรมคือ ระบบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่บุคคลใช้ในการแยกการกระทำที่ถูกต้องออกจากการกระทำที่ผิด³

¹Lawrence Kohlberg, cited in ed. Lickona, Moral Development and Behavior, (New York : Holt, Rinehart and Winston, Co., 1976), pp. 4-5.

²Jame R. Rest, "A Theoretical Analysis of Moral Judgement Development," Unpublished Manuscript, University of Minesota, 1977A;

³Brown อ่างใน ดวงเดือน พันธุมนาวัน, "จริยธรรมในสังคมไทยในทัศนะของนักพฤกษศาสตร์," รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2522), หน้า 47.

พัฒนาการทางจริยธรรม

ในเรื่องของคุณงามความดีหรือจริยธรรมนั้น ได้มีการศึกษาค้นคว้ากันมาตั้งแต่สมัยก่อน ๆ แล้ว นักทฤษฎีทางด้านจริยธรรมบางท่านเชื่อว่า สังคมมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคล พวกนี้จึงเชื่อว่าคนต่างกลุ่มและต่างสังคมย่อมมีจริยธรรมที่แตกต่างกันดังที่ เกสเซล (Gessel) กล่าวไว้ว่า

ทารกไม่ได้เกิดมาพร้อมๆกับจริยธรรมหรือศีลธรรมประจำใจติดตัวมา การที่ทารกจะพัฒนาไปและรู้ว่าสิ่งใดผิดสิ่งใดถูก สิ่งใดดี สิ่งใดเลว สิ่งใดควรประพฤติหรือไม่ควรประพฤติ เกิดจากการอบรมศึกษาในภายหลัง พัฒนาการทางจริยธรรมจะมี 2 แบบคือ

1. ไม่ทำเพราะรู้ว่าไม่ดี และทำเพราะรู้ว่าดี เป็นสิ่งที่เกิดจากแรงภายใน
2. ไม่ทำเพราะรู้ว่าถ้าทำจะถูกลงโทษ และจะทำเพราะถ้าทำแล้วจะได้รับรางวัลเป็นการตอบแทนเป็นแรงจูงใจภายนอก¹

แต่นักทฤษฎีทางจริยธรรมอีกพวกหนึ่งเชื่อว่า ความพร้อมที่จะมีความเจริญทางจิตใจนั้นแฝงอยู่ในตัวบุคคลตั้งแต่แรกเกิด เมื่อเติบโตขึ้นลักษณะทางจริยธรรมของบุคคลนั้นจะเริ่มแสดงตัวเด่นชัด และเปลี่ยนแปลงไปตามวิถีทางที่กำหนดไว้แต่เดิม สภาพแวดล้อมของบุคคลมีอิทธิพลในการถ่วงหรือระงับพัฒนาการนี้ หรือในทางตรงกันข้าม อาจมีอิทธิพลในการเร่งพัฒนาการทางจริยธรรมได้ ฉะนั้นนักทฤษฎีประเภทนี้จึงเชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ย่อมมีแนวทาง และมีขั้นตอนที่เป็นสากล สามารถศึกษาได้ในคนในสังคมต่าง ๆ และความแตกต่างของพัฒนาการทางจริยธรรมของคนในสังคมเดียวกันย่อมคล้ายคลึงกับความแตกต่างของคนที่อยู่ต่างสังคมด้วย ผู้นำทางความคิดทางด้านนี้ที่สำคัญคือ เพียเจต์

¹พยอม อิงคตานุวัฒน์, จิตวิทยาพัฒนาการเด็ก (กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์ 2521), หน้า 55.

และ โคลเบอร์ก¹

เพียเจต์ (Piaget) ได้เป็นผู้ริเริ่มศึกษาพัฒนาการของเด็กและให้ความเห็นว่า
มาตรฐานทางศีลธรรมเป็นการถ่ายโยงมโนทัศน์ (concept) ทักษะ
(attitude) โดยอาศัยความรู้ความเข้าใจในตัวเด็กเป็นสำคัญ เพียเจต์ ได้ทำการ
ศึกษาจากเรื่องการเล่นของเด็กแล้วนำไปเชื่อมโยงกับพัฒนาการทางศีลธรรมโดยแบ่งเด็ก
เป็น 3 วัยดังนี้

1. วัย 0 - 2 ขวบ เป็นวัยก่อนศีลธรรม อยากรู้อยากเห็นเรื่องศีลธรรมกับเด็ก
2. วัย 2 - 7 ขวบ เด็กจะยึดความเชื่อถือในการทำมาค้าส่ง เข้าใจว่า
การทำมาค้าคือ ทำแล้วไม่ถูกลงโทษ การทำความชั่วคือ ทำแล้วถูกลงโทษ
3. วัยสูงกว่า 7 ขวบ เป็นวัยที่เด็กมีวุฒิภาวะในเรื่องการทำมาค้า
ความชั่ว เมื่อพบว่า กฎเกณฑ์ทางศีลธรรม ทางบ้าน ทางโรงเรียน และทางสังคม แตกต่าง
กัน เด็กจะตัดสินใจเลือกเกณฑ์เอง โดยปรับเกณฑ์ทั้งหลายเข้าด้วยกัน

ต่อมา ลอเรนซ์ โคลเบอร์ก (Lawrence Kohlberg) นักจิตวิทยาสังคม
ชาวอเมริกัน ได้ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมตามแนวของเพียเจต์ และพบว่า พัฒนาการทาง
จริยธรรมของมนุษย์นั้น มีครบรูปสมบูรณ์ในบุคคลอายุตั้งแต่ 10 ปีเป็นส่วนใหญ่ แต่มนุษย์ใน
สภาพปกติ จะมีพัฒนาการทางจริยธรรมอีกหลายขั้นตอน จากอายุ 11 ปี ถึง 25 ปี²

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

โคลเบอร์ก ได้ศึกษาพัฒนาการทางด้านจริยธรรมโดยวิเคราะห์คำตอบของเยาวชน
อเมริกัน อายุ 10 ถึง 16 ปี เกี่ยวกับเหตุผลในการเลือกกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง

¹ ดวงเคื้อน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนึก, จริยธรรมของเยาวชนไทย
(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ค.ม.ส., 2520), หน้า 39.

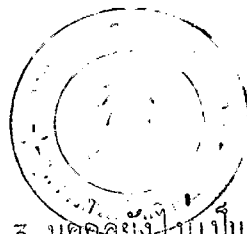
² ศิริกุล ตันทุลาวัณษ์, "พัฒนาการทางศีลธรรม," แดงใหญ่, 6 (กันยายน 2522):

ในสถานการณ์ที่ขัดแย้งระหว่างความต้องการส่วนบุคคลและกฎเกณฑ์ของกลุ่มหรือสังคม โคลเบอร์ก ได้แบ่งเหตุผลเชิงจริยธรรมออกเป็น 6 ประเภท แล้วเรียงเหตุผลนี้ตามอายุของผู้ใช้เหตุผลนั้น ๆ เป็นขั้นตามลำดับดังนี้

- ขั้นที่ 1 ขั้นใช้หลักหลบหนีการลงโทษ (Obedience and Punishment Orientation)
 - ขั้นที่ 2 ขั้นใช้หลักการแสวงหารางวัล (Narively Egoistic Orientation)
 - ขั้นที่ 3 ขั้นใช้หลักการกระทำสิ่งที่คนอื่นเห็นว่าดี (Good - Boy Orientation)
 - ขั้นที่ 4 ขั้นใช้หลักการกระทำตามหน้าที่ (Authority and Social Order Maintaining Orientation)
 - ขั้นที่ 5 ขั้นใช้หลักการเคารพตนเองหรือการกระทำตามสัญญา (Contractual Legalistic Orientation)
 - ขั้นที่ 6 ขั้นใช้หลักอุดมคติสากล (Conscience Orientation)
- ขั้นพัฒนาการจริยธรรมทั้ง 6 ขั้น ได้ถูกแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 คือระดับกชนเกณฑ์ หมายถึงการตัดสินใจเลือกกระทำในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์แก่ตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้อื่น ในขั้นแรกสุดคือ การมุ่งที่จะหลบหนีมิให้ตนเองถูกลงโทษทางกาย เพราะกลัวความเจ็บปวดที่ได้รับและยอมทำตามคำสั่งของผู้ใหญ่ เพราะเป็นผู้ที่มีอำนาจทางกายเหนือตน ขั้นที่ 2 คือการเลือกในสิ่งที่จะนำความพอใจมาให้คนเท่านั้น เรียนรู้จักแลกเปลี่ยนกับแบบเด็ก ๆ คือ เขาทำมาฉันทำไป เขาให้ฉันฉันให้เขา เป็นต้น

ระดับที่ 2 คือระดับความเกณฑ์ หมายถึงการกระทำตามเกณฑ์ของกลุ่มย่อย ๆ ของตน หรือทำตามกฎหมายและศาสนา บุคคลที่มีจริยธรรมในระดับที่ 2 นี้ ยังต้องการควบคุมจากภายนอก แต่มีความสามารถในการเอาใจเขามาใส่ใจเรา และความสามารถ

ที่จะแสดงบทบาททางสังคมได้ ในชั้นที่ 3 บุคคลยังไม่เป็นตัวของตัวเอง ชอบคล้อยตาม การชักจูงของผู้อื่น โดยเฉพาะเพื่อน ส่วนในชั้นที่ 4 บุคคลมีความรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตน ในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของสังคม จึงถือว่าคนมีหน้าที่ทำตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมกำหนด หรือคาดหวัง

ระดับที่ 3 คือระดับเหนือเกณฑ์ หมายถึงการตัดสินใจขัดแย้งต่าง ๆ ด้วยความนำมาคิดตรึกตรอง ซึ้งใจ โดยตนเอง แล้วตัดสินใจไปตามแนวที่จะเห็นความสำคัญของสิ่งใดมากกว่ากัน ชั้นที่ 5 คือการเห็นความสำคัญของคนหมู่มาก ไม่ทำคนให้ขัดข้อง สิทธิอันพึงมีพึงได้ของผู้อื่น สามารถควบคุมบังคับใจตนเองได้ ส่วนชั้นที่ 6 เป็นชั้นสูงสุด แสดงทั้งการมีความรู้สากลนอกเหนือจากกฎเกณฑ์ในสังคมของตน และการมีการยึดหยุ่นทาง จริยธรรมเพื่อจุดมุ่งหมายในอันปลาย อันเป็นอุดมคติที่ยิ่งใหญ่ และยังมีหลักประจำใจที่ตรงกับหลักศาสนาพุทธที่เรียกว่า หิริ โสตะปะชีกัตถะ

เหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ชั้น ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ
ตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ชั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ชั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการลงโทษ (2 - 7 ปี) ชั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (7 - 10 ปี)	1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (2 - 10 ปี)
ชั้นที่ 3 หลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ (10 - 13 ปี) ชั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม (13 - 16 ปี)	2. ระดับตามกฎเกณฑ์ (10 - 16 ปี)

ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
<p>ขั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา (16 ปีขึ้นไป)</p> <p>ขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่)</p>	<p>3. ระดับเหนือเกณฑ์ (16 ปีขึ้นไป)</p> <p style="text-align: right;">1</p>

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาทางจริยธรรมที่กล่าวมาแล้วในขั้นต้นบุคคลจะเห็นแก่ตัวมาก แล้วย่อย ๆ ลดลงจนกระทั่งไม่เห็นแก่ตัวเลยในระดับสูงสุด ซึ่งบุคคลโดยทั่วไปจะพัฒนาถึงระดับสูงสุดนี้โดยยาก จึงอาจจะคาดได้ว่า การที่บุคคลกระทำความดีละเว้นความชั่วนั้นสำหรับผู้มีจริยธรรมระดับต่ำสุดย่อมต้องมีการการควบคุมลงโทษอย่างใกล้ชิด ถ้าปราศจากการควบคุมใกล้ชิด หรือปราศจากการควบคุมจากภายนอกแล้ว บุคคลเหล่านี้จะขาดการยั้งคิด และไม่สามารถจะทนต่อสิ่งชั่วร้ายที่กระทำผิดระเบียบได้เท่ากับบุคคลที่มีจริยธรรมในขั้นสูงกว่า ส่วนบุคคลที่มีจริยธรรมในระดับเหนือ เกณฑ์ ย่อมไม่ต้องพึ่งการสอดส่องควบคุมจากสังคมในการที่จะปฏิบัติในสิ่งที่ตนเห็นว่าเหมาะสมว่าควรตามมาตรฐานสากล²

¹ โคลเบอร์ก อังใน ดวงเคื้อน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจุบันิก, จริยธรรมของเยาวชนไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2520), หน้า 40.

² สุเชษฐ์ มาเทรม, "สิทธิพลของการเป็นแบบอย่างต่อการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จิตวิทยาสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทร-วิโรฒ ประสานมิตร, 2519), หน้า 21.

วิธีการปลูกฝังและส่งเสริมจริยธรรม

การปลูกฝังจริยธรรมเป็นกระบวนการทางการศึกษา สถาบันที่ทำหน้าที่ปลูกฝังจริยธรรมได้แก่ สถาบันต่าง ๆ ในสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน สถาบันทางศาสนา และสื่อมวลชน เป็นต้น สถาบันเหล่านี้มีลักษณะและวิธีการในการปลูกฝังจริยธรรมที่แตกต่างกันออกไปเป็นต้นว่า ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมแรกที่ทำหน้าที่ปลูกฝังและถ่ายทอดจริยธรรมให้แก่สมาชิกในปฐมวัย หรืออาจทำหน้าที่นี้ไปจนกระทั่งสมาชิกผ่านไปตั้งวัยผู้ใหญ่ด้วย โดยเหตุที่ครอบครัวให้การเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิด ให้ความรัก ความอบอุ่น รวมทั้งมีวิธีการลงโทษและให้รางวัลแก่สมาชิก จึงทำให้มีอิทธิพลในการปลูกฝังจริยธรรมเป็นอย่างมาก แต่ทุกครอบครัวก็มีวิธีทำหน้าที่นี้ได้เหมือนกัน ความแตกต่างมีสาเหตุมาจากความแตกต่างด้านอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น เศรษฐกิจ สังคม ความเชื่อ พื้นฐานทางการศึกษา ฯลฯ ส่วนทางบ้านสถาบันโรงเรียนนอกจากจะสอนวิชาที่ต่าง ๆ ให้แก่นักเรียนแล้ว โรงเรียนยังทำหน้าที่ปลูกฝังจริยธรรมให้แก่สมาชิกในสังคมต่อจากสถาบันครอบครัว และมีวิธีการแตกต่างไปจากครอบครัวคือ โรงเรียนปลูกฝังจริยธรรมโดยมีหลักสูตรบทเรียนแน่นอน มีวิธีการปลูกฝังถ่ายทอด และการประเมินผลที่เป็นระบบ จึงเท่ากับเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่เฉพาะสถาบันหนึ่งในการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่สมาชิกของสังคม

ในกรณีสถาบันศาสนา ซึ่งถือได้ว่าเป็นสถาบันที่รับผิดชอบโดยตรงในการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่สมาชิกในสังคม แต่บางครั้งสถาบันนี้หากมีบทบาทและอิทธิพลในการปลูกฝังจริยธรรมเพียงพอและเท่าที่ควรไม่ สถาบันสักแห่งที่มีอิทธิพลสำคัญและเป็นไปในทางอ้อมในการมีส่วนช่วยปลูกฝังจริยธรรมคือ สื่อมวลชน สื่อมวลชนสามารถทำหน้าที่นี้ไ้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แต่โดยเหตุที่สื่อมวลชนมีหน้าที่อื่น การทำหน้าที่นี้จึงถูกละเลยและไม่ได้อำนาจประโยชน์ในค่านี้นเท่าที่ควรจะได้¹

¹ อำนวย ทะพิงค์แก และชยันตร์ วรรัตนฤติ, "จริยธรรมในสังคมไทยในทัศนะนักการศึกษา," การศึกษาแห่งชาติ 5 (มิถุนายน - กรกฎาคม 2522) : 31 - 33.

วิธีการส่งเสริมการพัฒนาทางด้านจริยธรรมนั้นทำได้หลายวิธี จากการวิจัยของ ควงเคียน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉนีก เรื่องจริยธรรมของเยาวชนไทย ผล การวิจัยพบว่า

วิธีการในการส่งเสริมพัฒนาทางด้านจริยธรรมได้แก่ การให้ความรู้ให้สูงขึ้น การให้แสดงบทบาท การใช้กลุ่มเพื่อให้เกิดการคล้อยตามและการให้ตัวแบบที่ดี เป็นต้น การให้ความรู้ในชั้นที่สูงขึ้น วิธีการฝึกฝนเด็กซึ่งใช้หลักเหตุผลเชิงจริยธรรม ชั้นต่ำไม่สามารถใช้เหตุผลในชั้นที่สูงขึ้นได้ นั้น เริ่มจากพัฒนาการทางจริยธรรม ของเด็กตามทฤษฎีของเพียเจต โดยวิธีให้เหตุผลที่เหนือกว่าเหตุผลที่เด็กใช้ ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กได้ความรู้ชั้นที่สูงขึ้นกว่าตนมีอยู่ เมื่อเด็กได้รับเหตุผลใหม่ เด็กจะนำมา คิดเปรียบเทียบกับเหตุผลเดิมของตน ซึ่งจากการเปรียบเทียบนี้ เด็กจะเกิดการ รู้สึกขัดแย้งกัน หรือเกิดความไม่สมดุลทางความคิดขึ้น ความไม่สมดุลนี้จะ เป็นเครื่องกระตุ้นให้เด็กมีการปรับปรุงโครงสร้างความคิดของตน เพื่อให้ เกิด ความสมดุลขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เด็กเข้าใจและยอมรับเหตุผลในชั้นที่สูงกว่าได้

การให้แสดงบทบาท วิธีการให้เด็กแสดงบทบาทเป็นตัวละครในเรื่องที่มี ปัญหาขัดแย้งทางจริยธรรมจะเป็นเครื่องช่วยให้เด็กมีความผูกพันใกล้ชิดกับปัญหา ของตัวเอกในเรื่องเหมือนกับเป็นปัญหาของตัวเอง

การใช้กลุ่มให้เกิดการคล้อยตาม วิธีการนี้ก็คือการใช้อิทธิพลของกลุ่ม เพื่อน ซึ่งแสดงออกทางจริยธรรมในระดับเดียวกัน เด็กวัยรุ่นจะมีคิติดูเพื่อน เป็นแบบอย่าง และคล้อยตามลักษณะของเพื่อนไปโดยง่าย วิธีการส่งเสริม จริยธรรมลักษณะนี้จึงเหมาะสำหรับเด็กช่วงอายุที่อยู่ในวัยรุ่น

การให้เลียนแบบจากตัวแบบ การใช้ตัวแบบแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ให้ผู้ถูก ทดลองเห็นจะเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้ผู้ถูกทดลองนั้น ๆ ทำพฤติกรรมตามตัวแบบ ได้ แต่เมื่อบุคคลเห็นตัวแบบแล้วบุคคลจะทำพฤติกรรมตามตัวแบบหรือไม่ขึ้น อยู่กับลักษณะตัวแบบและผลที่เกิดขึ้นกับตัวแบบด้วย¹

¹ ควงเคียน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉนีก, จริยธรรมของเยาวชนไทย,

วิธีการปลูกฝังและส่งเสริมจริยธรรมในสถานศึกษา

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า สถาบัน โรงเรียน เป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ โดยเฉพาะในการปลูกฝัง จริยธรรมแก่สมาชิกในสังคม โดยการจัดหลักสูตรจริยศึกษาให้นักเรียน แต่จากการวิจัยของ วชิรญา บัวศรี และสุนันท์ ศลโกสม พบว่า "การเรียนการสอนจริยศึกษายังไม่ได้ผลเท่าที่ควร"¹ สาเหตุของปัญหามีมากมายตามที่นักวิชาการทางด้านจริยศึกษาได้ให้ข้อคิดเห็นและแนวคิดว่า เป็นเหตุให้ผู้มีส่วนรับผิดชอบและเกี่ยวข้องในเรื่องนี้ ได้ให้ความสนใจและศึกษาค้นคว้าในการที่จะหาวิธีการใหม่ ๆ ในการเรียนการสอนจริยศึกษา เช่น สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการขึ้นเมื่อวันที่ 17 - 21 มกราคม 2520 ณ ห้องประชุมสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์ กรุงเทพฯ ที่ประชุมได้พัฒนาการสอนจริยศึกษาขึ้นใหม่ 2 วิธีคือ "วิธีสืบสวนสอบสวนและวิธีกิจกรรม และเมื่อเร็ว ๆ นี้ เป็รื่อง กุญฑ ได้เสนอวิธีสอนจริยศึกษา อีกวิธีหนึ่งคือ วิธีเบญจขันธ์"² รวมทั้งเสนอวิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่ใช้กันอยู่ทั่วไปอีก 14 แบบ โดยเลือกใช้ให้เหมาะกับหลักเนื้อหาจริยธรรมแต่ละอย่างไป วิธีการสอนดังกล่าวมีเสนอไว้ใน คู่มือครูจริยศึกษาภาคปฏิบัติ เรื่องแนวการสอนจริยศึกษา และคู่มือครูจริยศึกษาภาคบรรยายเชิงปฏิบัติ เรื่องการสอนจริยศึกษาในระดับประถมและโรงเรียนวันอาทิตย์ ซึ่งสภาสังคมสงเคราะห์ แห่งประเทศพิมพ์เผยแพร่

นอกจากวิธีการดังกล่าวมาแล้ว จากการสัมมนาอาจารย์วิทยาลัยครูทั่วประเทศ ซึ่ง กรมการฝึกหัดครูจัดขึ้นเมื่อวันที่ 6 - 10 สิงหาคม 2522 ณ ห้องประชุมยูนิเซฟ กรุงเทพมหานคร เพื่อหาวิธีพัฒนาจริยศึกษาของวิทยาลัยครูทั่วประเทศ ทิศนา ขัมมณี ได้เสนอวิธีการสอนจริยศึกษา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ เย็นใจ เลหาพานิช, "ข้อพิจารณาในการประเมินผลจริยศึกษา" คู่มือครูจริยศึกษา ภาคบรรยายการสอนจริยศึกษาระดับประถมและโรงเรียนวันอาทิตย์ (กรุงเทพมหานคร : ดำรง การพิมพ์, 2521), หน้า 146.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 2.

โดยใช้ "กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์"¹ การสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์นี้
 สุภาพรรณ พวงจันเพชร ได้ทำการวิจัยโดยการเปรียบเทียบผลการสอนที่ลชรรวม
 หน่วยคุณธรรม เสริมสร้างลักษณะนิสัยโดยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีการ
 สอนแบบธรรมดา ผลการวิจัยพบว่า

นักเรียนที่เรียนโดยวิธีการทั้งสองแบบ มีพัฒนาการทางด้านผลสัมฤทธิ์ทาง
 การเรียนสูงขึ้น แต่นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการกลุ่มสัมพันธ์มีแนวโน้มที่จะ
 พัฒนาการทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น กว่านักเรียนที่เรียนโดย
 วิธีธรรมดา และนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มี
 ทัศนคติ เปลี่ยนไปในทางที่ดีกว่าการเรียนแบบธรรมดาและสามารถคงทัศนคติ
 ไว้ได้หลังจากเรียนไปแล้ว 1 เดือน²

นอกจากวิธีสอนที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมาใหม่ดังกล่าวมาแล้ว ยังมีผู้ให้ข้อ
 คิดเห็นและเสนอแนะในการจัดจรรยาศึกษาในโรงเรียนไว้ดังนี้

จากคำแนะนำครูผู้ทำหน้าที่สอนจรรยาศึกษา ซึ่งสภาสังคมสงเคราะห์
 แห่งประเทศไทย ได้รวบรวมไว้จากผลการประชุมครูสอนจรรยาศึกษาทั่วประเทศมีดังนี้
 การสอนจรรยาศึกษาเป็นการสอนที่เน้นเชิงปฏิบัติ จะคงทำอย่าง
 สม่ำเสมอและสอนในทุกโอกาสตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและนำไปสอนให้สัมพันธ์กับกลุ่มอื่น
 ในมากที่สุด โดยยึดหลักการสอนทั่วไปดังต่อไปนี้

¹ ทิศนา ขัมมณี, "การสอนกลุ่มสัมพันธ์ในโรงเรียน" เอกสารประกอบ
 คำบรรยายในการสัมมนาอาจารย์ เพื่อพัฒนาจรรยาศึกษาวิทยาลัยครูทั่วประเทศ," บรรยาย
 ณ ห้องประชุมยูนิเซฟ กรุงเทพฯ, 6 - 10 สิงหาคม 2522. (อัคราเนา)

² สุภาพรรณ พวงจันเพชร, "การเปรียบเทียบการสอนวิชาศีลธรรมหน่วย"
 คุณธรรมสร้างเสริมลักษณะนิสัย "โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีการสอนแบบ
 ธรรมดาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย,
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า จ.

1. สอนจากสิ่งที่รู้แล้วไปยังสิ่งที่ไม่รู้
2. สอนจากสิ่งที่เข้าใจง่ายไปหาสิ่งที่ซับซ้อน
3. สอนจากสิ่งที่มีตัวตนไปหาสิ่งไม่มีตัวตน
4. สอนจากวิธีวิเคราะห์ไปหาวิธีสังเคราะห์
5. สอนให้เป็นที่ไปตามธรรมชาติ
6. สอนโดยวิธีใช้เหตุผลให้เหมาะสมกับจิตใจเด็ก
7. สอนจากสิ่งจำเพาะไปหาสิ่งทั่วไป
8. สอนจากสิ่งที่ค้นพบเห็นไปหาเหตุผล
9. สอนให้ผ่านประสบการณ์
10. สอนตามความสามารถของเด็ก
11. สอนให้เรียนจากการกระทำ
12. สอนจากปัญหาจริง ๆ
13. สอนโดยวิธีให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน
14. สอนโดยวิธีแนะและย่วยุให้เด็กได้ใช้การสังเกต พิจารณาค้นคว้าหาเหตุผล และสรุปคำตอบด้วยตนเอง
15. สอนโดยใช้อุปกรณ์การสอน
16. สอนตามหลักการวิทยาศาสตร์
17. สอนให้รู้จักการวัดผลให้ตัวเอง
18. สอนให้สัมพันธ์กับความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน
19. สอนให้มีโอกาสกิจกรรมต่าง ๆ
20. สอนให้เด็กได้รับความสำเร็จตามธรรมชาติ
21. สอนให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ¹

¹ สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย, คู่มือครูสอนจริยศึกษาแนวการสอนจริยศึกษา
(กรุงเทพมหานคร : ค่ำรงการพิมพ์, 2520), หน้า 1 - 2.

อำนาจ ทะพังก์แก และชยันต์ วรรณะภูมิ ได้เสนอแนะการปรับปรุงการสอนจริงศึกษาวิธีหนึ่งที่น่าจะได้ผลก็คือ "วิธีการใช้ห้องทดลองทางสังคม (Social Lab)¹ เป็นวิธีการสอนที่เป็นการปลูกฝังพฤติกรรมทางจริยธรรมแก่ผู้เรียน

อาภา ถนัดช่าง เสนอวิธีสอนที่ดีในการใช้สอนจริงศึกษา เช่น

1. การเล่านิทาน การร้องเพลง หรือการวาดภาพ
2. การเล่นละครหรือการเล่นสมมติ
3. การเล่นเกมสเพื่อฝึกนิสัย
4. การอภิปรายจากตัวอย่างที่เกิดขึ้น
5. การสร้างสถานการณ์จำลองเพื่อชักชวน

ฯลฯ

และต้องยึดหลักว่า การสอนจริงศึกษานั้น ต้องกระทำบ่อย ๆ ฝึกบ่อย ๆ เคียนหรือแนะนำบ่อย ๆ เท่าที่โอกาสจะมี แนวทางไม่ใช่เป็นเวลาสอนจริงศึกษาทุกตาม การที่บุคคลจะกระทำสิ่งใดบ่อย ๆ จนคิดเป็นนิสัยนั้นถ้าวิเคราะห์จะพบว่ามีส่วนประกอบใหญ่ ๆ ชย 3 ประการคือ

1. แรงจูงใจ (Motivative) ซึ่งกระตุ้นให้บุคคลอยากจะทำ
2. ตัวเสริมกำลัง (Rienforcement) เป็นผลที่ช่วยให้บุคคลเกิดกำลังใจอยากกระทำต่อหรือเกิดความพอใจไม่อยากจะไป คือถ้าทำแล้วเกิดความสำเร็จโดยพอใจเสียกว่าตัวเสริมกำลังควบคุม แต่ทำแล้วได้รับความล้มเหลวไม่โดยผลเป็นที่พอใจ เรียกว่าตัวเสริมกำลังควบคุม
3. ความคงเส้นคงวา (Concistency) การที่บุคคลได้รับบทเรียนทุกครั้งเหมือนกับทำพฤติกรรมคงรูปแบบคงและรวดเร็ว²

หลักจริยธรรมต่าง-ๆ-ที่จะปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นนามธรรมทำให้ยากแก่การเข้าใจ ฉะนั้น "ครูจึงควรใช้อุปกรณ์การสอนช่วย เพื่อโยงนามทั้งหลายให้เป็น

¹อำนาจ ทะพังก์แก และชยันต์ วรรณะภูมิ, "จริยธรรมในสังคมไทยในทัศนะนักการศึกษา," : 48.

²อาภา ถนัดช่าง, "แนวคิดในการสอนจริงศึกษา," ประชาศึกษา 5 (ธันวาคม 2521):3.

รูปธรรมที่นักเรียนสามารถจะเรียนรู้และเข้าใจได้ง่ายเข้า¹

สมพงษ์ พละสุรย์ ได้เสนอแนะวิธีการสร้างนิสัยที่ดีให้กับผู้เรียนไว้ว่า

การสร้างนิสัยเป็นเรื่องที่ต้องทำบ่อย ๆ และทำเป็นหมู่คณะ จัดกิจกรรมเป็นหมู่คณะในลักษณะกิจกรรมประจำวัน กิจกรรมประจำสัปดาห์ กิจกรรมประจำเดือน ฯลฯ เช่น การสวดมนต์ การร้องเพลง การเล่นกีฬา การทำงานเป็นหมู่คณะ แบ่งกลุ่มกันรับผิดชอบของงานต่าง ๆ จัดกลุ่มสนใจ การทำงานเป็นโครงการ ฯลฯ ไม่ควรสอนโดยวิธีท่องจำ บอก ท่องจำ อย่างแตก頓²

มนัส รัตนคิดถน ญ ภูเก็ท ให้แนวคิดและเสนอแนะการจัดการเรียนการสอนจริยศึกษาที่³คุณควรจะเป็นดังนี้

1. จะต้องมียุทธวิธีหลาย ๆ อย่าง และเหมาะสมกับวัยความสนใจและสภาพแวดล้อม
2. จะต้องปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย
3. จะต้องมียุทธวิธีช่วยเหลือและให้ครูได้รับการฝึกอบรมด้วย
4. ครูทุกคนในโรงเรียนตกลงกันผูกครองของร่วมมือกัน
5. ต้องมีการประชุมปรึกษาหารือระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อช่วยกันแก้ปัญหา
6. มีการยกย่อง ลงโทษ ชมเชย ให้รางวัลควบคู่กันไป ฯลฯ³

¹สุมน อมรวิวัฒน์, "การใช้สิ่งแวดล้อมในการสอนศีลธรรม," ศูนย์ศึกษา 5 (พฤษภาคม 2505) : 35.

²สมพงษ์ พละสุรย์, "กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย," วิทยาสาร 1 (กรกฎาคม 2521):

³มนัส รัตนคิดถน ญ ภูเก็ท, "จริยศึกษาช่วยพัฒนาประเทศ," : 41.

เย็นใจ เลหาวิช เสนอแนะแนวทางสำคัญในการพิจารณาความเหมาะสมของ
 ประสภารงทางจริยศึกษาที่จัดให้แก่วเรียนดังนี้

1. ประสภารงการเรียนรูของสคคลงกับวัคฤประสงคของการเรียนรู
2. ประสภารงที่จัดทำขึ้นจะตองเหมาะสมกับระคัพัฒนาการทางจริยธรรมของ
 ูเรียน
3. ประสภารงการเรียนรูควรเกี่ยวขงกับชีวิตประจำวันของเด็คและเป็น
 ประโยชนตอเด็คโดยตรง
4. กิจกรรมที่จัดขึ้นควรเป็นวิธีการจูงใจให้เด็คสนใจ คือตองสนุก ตื่นเต้น
 เพลิดเพลิน
5. ควรเน้นการปฏิบัติให้มาก และตองทำทั้งในและนอกโรงเรียน
6. ในระคัเด็คโต คือชั้น ป.6 ขึ้นไป อาจใช้วิธีนำเรื่องจริงที่เกิดขึ้นมาแล้ว
 แทนนิทาน
7. ประสภารงการเรียนรูควรเป็นลักษณะสากลคือ ตองมีทางเป็นไปได้ใน
 สถานการณอื่น ๆ ด้วย
8. ประสภารงการเรียนรูไม่ควรมีองค์ประกอบอื่นใดที่ไม่พึงประสงคมาเจือปน
9. ในการวัดผล ตองยึดเกณฑ์ที่เป็นพฤคิกรรรมที่เด็คทำได้ วัดได้ มีผลทั้งการ
 ลงโทษและการให้รางวัล¹

บทบทของครูจริยศึกษา

✓ ปัญหาการจัดจริยศึกษาในโรงเรียนที่สำคัญประการหนึ่งในหลายประการคือ การขาดครู

¹เย็นใจ เลหาวิช, "ขอพิจารณาในการประเมินผลการสอนจริยศึกษา,"

ผู้ทำหน้าที่สอนจริยศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพราะครูที่มีประสิทธิภาพนั้นไม่ว่าจะเป็นครู
จริยศึกษา หรือครูผู้ทำหน้าที่ด้านอื่น ๆ เป็นได้ยาก ดังที่ โฮเรส มัน (Horace Man)
กล่าวไว้ว่า

การสอนเป็นศิลปะที่ยากที่สุดในกระบวนการศิลปะทั้งหมด อีกเป็นทั้งศาสตร์ที่ลึกซึ้ง
ที่สุดในกระบวนการศาสตร์ทั้งหลาย ในความสมบูรณ์สุดขีดของการสอน ครูจะ
ต้องมีความรู้ทางวิชาการ ความรู้ในตัวผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้ วิธีการและ
เทคนิคการสอน อุปกรณ์และสภาพการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สูงสุด¹

ภาระหน้าที่ในการจัดจริยศึกษาในโรงเรียนเป็นของทุกคนตั้งแต่ผู้บริหาร
รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา รวมทั้งครูทุกคนในโรงเรียน แต่ครูผู้ทำ
หน้าที่สอนจริยศึกษาถือได้ว่าเป็นผู้มีภาระหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ดังนั้นนอกจากครู
จริยศึกษาจะต้องมีคุณสมบัติด้านอื่น ๆ เหมือนครูทั่ว ๆ ไปแล้ว ครูจริยศึกษาจะต้องมี
คุณสมบัตินอกเหนือไปอีกดังนี้ ฮาร์ริส ได้ให้ความเห็นไว้ดังนี้

★ ครูที่รับผิดชอบในการปลูกฝังจริยธรรมนั้นต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ในเรื่องจริยธรรม
เหมือนครูวิทยาศาสตร์ที่รอบรู้ในเรื่องวิทยาศาสตร์ นั่นคือครูจริยศึกษาจะต้อง
รู้เรื่องจริยธรรมมากกว่านักเรียน ทั้งนี้เพื่อจะได้ติดตามพัฒนาการใหม่ ๆ ในทาง
จริยศึกษาได้ทัน เขาใจอย่างถ่องแท้ในธรรมชาติของจริยธรรม ปัญหาทาง
จริยธรรม วิธีการแก้ปัญหาและจะประพฤติปฏิบัติใหม่จริยธรรมได้อย่างไร
★ ต้องมีความเข้าใจในลักษณะและความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา
ของเพียเจต (Piaget) กับทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก
(Kohlberg) เป็นอย่างดีเสียก่อน ครูจะสามารถกำหนดจุดมุ่งหมาย ของ
การเรียนการสอนจริยศึกษาได้อย่างเหมาะสมที่จะพัฒนาจริยธรรมของเด็กไปได้
ครูต้องรู้ระดับจริยธรรมของเด็กที่ตนสอนอยู่²

¹ กรมการฝึกหัดครู, รายงานการวิจัยเรื่อง ลักษณะของครูที่ดี
(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตำรวจ, 2520), หน้า 6. (อ้างจากโฮเรส).

² ฮาร์ริส อ้างใน กิรติ ศรีวิเชียร, "แนวคิดเรื่องการจัดจริยศึกษาในโรงเรียน,"
ครูปริทัศน์, 10 (ตุลาคม 2522) : 34.

นอกจากคุณสมบัติของครูจริยศึกษาที่กล่าวมาแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ครูจริยศึกษาจะต้องมีนอกเหนือไปจากครูผู้ทำหน้าที่อื่น ~~นั่นคือจะคงเป็นผู้มีจริยธรรมในตนในระดับที่นักเรียนจะศรัทธาเชื่อถือ และเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเรียนได้~~ เพราะจากการวิจัยพบว่า "วิธีการปลูกฝังจริยธรรมที่โดดเด่นประการหนึ่งคือ การมีตัวแบบที่ดี" ¹ ครูถือได้ว่าเป็นตัวแบบให้กับเด็กได้มากเพราะในลักษณะของสังคมไทยนั้น ครูถือได้ว่าเป็นผู้ที่ใกล้ชิดเด็กและให้การอบรมสั่งสอนเด็กเป็นที่สองรองจากพ่อแม่ของเด็ก ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาเป็นที่ยอมรับว่า ครูคือปูชนียบุคคล และตามทฤษฎีอิทธิพลของสังคมกล่าวว่า "ตัวแบบที่มีอิทธิพลให้เด็กคล้อยตามได้มากที่สุด ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ใหญ่ในสังคม ครูที่เขารัก และเพื่อน" ² ฯลฯ

นอกจากนี้ในการวิจัยของกรมการฝึกหัดครูเกี่ยวกับลักษณะครูที่ดี ผลวิจัยปรากฏว่า

ในค่านิยมคุณธรรมความประพฤติของครูถือเป็นเรื่องสำคัญที่สุดกว่าคนอื่น ๆ ในการผลิตครูจะตองให้เรื่องคุณธรรมและความประพฤติเขาไปอยู่ในหลักสูตรของครูฝึกหัดครูอย่างแท้จริง รวมทั้งมีการประเมินผลตัดสินผู้สำเร็จการศึกษาในค่านิยมด้วย³

สภาพแวดล้อมกับการส่งเสริมจริยธรรม

ทฤษฎีทางจริยธรรมแทบทุกทฤษฎีจะมีข้อพาดพิงถึงประสบการณ์ทางสังคมของบุคคลว่าเป็นต้นเหตุของการก่อตั้งและการเปลี่ยนแปลงทางจริยธรรมของบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่ง⁴ ทฤษฎีที่

¹ ดวงเคื่อน พันธมนาวิน, "จริยธรรมในสังคมไทยในทัศนะนักพฤกษศาสตร์," หน้า 22.

² โกลด์ มีคูน, "จริยศึกษาเพื่อการสร้างเสริมการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและทักษะการสอนบทบาท" (ปริญญาณิพนธ์คุณวุฒิบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2522), หน้า 26.

(อัครสำเนา).

³ กรมการฝึกหัดครู, รายงานการวิจัยเรื่องลักษณะของครูที่ดี, หน้า 369.

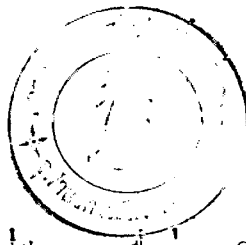
⁴ ดวงเคื่อน พันธมนาวิน แลเพ็ญแข ประจันปัจจุบัน, จริยธรรมของเยาวชนไทย หน้า 10-11.

มีความสำคัญมากในเรื่องนี้ เช่น ทฤษฎีของ เมอเออร์ (Mowrer) คำอธิบายทางทฤษฎีของ เมอเออร์กล่าวสรุปได้ว่า

เด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ที่ทำให้เขาพอใจ ซึ่งการทำให้เด็กพอใจ อาจเป็นการให้รางวัลการบำบัดหรือสนองความต้องการด้านใดด้านหนึ่ง ขณะที่เด็กอยู่ในสภาพที่พอใจนั้น เขามักจะไต่พบกับสิ่งเร้าสองสิ่งซึ่งเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน เช่น การปรนนิบัติของพ่อแม่กับการพูดหรือลักษณะท่าทางในสิ่งเร้าสองสิ่งนี้ สิ่งเร้าหนึ่งทำให้เกิดความพอใจ คือ การปรนนิบัติกับสิ่งเร้าที่สองซึ่งมีลักษณะเป็นกลาง ๆ ถ้าไต่แค่เสียงพูดหรือลักษณะท่าทางของการปรนนิบัติโดยปกติแล้วสิ่งเร้าที่สองนี้ถ้าเกิดโดยอิสระ จะไม่มีผลอย่างไรแก่เด็ก แต่เมื่อเกิดคู่กับสิ่งเร้าที่หนึ่งบ่อย ๆ ครั้งเข้า ในที่สุดสิ่งเร้าที่สองก็จะมีคุณสมบัติทำให้เด็กเกิดความรู้สึกเหมือนกับไต่พบสิ่งเร้าที่หนึ่งคือ พพอใจ ต่อมาเมื่อเด็กไต่พบสิ่งเร้าที่สองก็ทำให้เด็กเกิดความพอใจได้ ในกระบวนการขั้นต่อไปเด็กจะพยายามเทียบเคียงและเลียนแบบสิ่งเร้าที่สองนี้ เมื่อเขาทำได้สำเร็จเขาก็จะเกิดความรู้สึกพอใจ ต่อมาเมื่อเขาแสดงพฤติกรรมดังกล่าวเมื่อไร เขาก็จะได้รับ ความพอใจในตนเองทุกครั้ง และพฤติกรรมนั้นยังเป็นที่พอใจของผู้ใหญ่หรือของคนอื่นๆ ที่ไต่พบเห็น ดังนั้นนอกจากจะได้รับแรงเสริมภายในตนเองแล้ว ยังได้รับแรงเสริมจากภายนอกอันเกิดจากความพอใจและยอมรับของผู้อื่น จึงทำให้พฤติกรรมดังกล่าวคงทนอยู่ต่อไป

ควยหลักทฤษฎีดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า เด็กยอมรับเอาพฤติกรรม กฎเกณฑ์ ค่านิยม และคุณธรรมต่าง ๆ จากผู้ใหญ่ไต่อย่างไร โดยปกติผู้ที่สามารถสนองความต้องการของเด็กหรือทำให้เด็กเกิดความรู้สึกพอใจได้ ขณะยังเล็กอยู่ คือ พ่อ แม่ ผู้เลี้ยงดู พี่ ๆ หรือผู้ใหญ่ในครอบครัว ต่อเมื่อเด็กโตขึ้นกลุ่มบุคคลก็ขยายกว้างขวางออกไป ไต่แก่ กลุ่มเพื่อน ๆ ผู้ใหญ่ในสังคม ครูที่เขารัก เขาพอใจ ฯลฯ ฉะนั้นถ้าในทางของการพัฒนาจริยธรรมและลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าว เด็กไต่อยู่ในสภาพแวดล้อมอันประกอบไปด้วยผู้ใหญ่ ซึ่งมีค่านิยมถูกต้อง มีคุณธรรมและจริยธรรมสูง เด็กก็จะมีตัวแบบเพื่อการเทียบเคียงที่ดี และทำให้เขาไต่มีโอกาสรับเอาคุณลักษณะคุณความดีเหล่านั้นไว้เป็นของตนเอง¹

¹ โกลด์ มีคูน, "จริยศึกษาเพื่อการสร้างเสริมการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและทักษะ การสอนบทบาท," หน้า 8 - 10. (อัคราเนา).

ทฤษฎีทางจิตวิทยาอีกทฤษฎีหนึ่งที่มีความเชื่อว่า จริยธรรมมีต้นเหตุมาจากอิทธิพลของสังคมมากกว่าอิทธิพลทางพันธุกรรม นักจิตวิทยาจึงให้ความสำคัญแก่สังคมที่แวดล้อมว่าเป็นรากฐานการเกิดจริยธรรม เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ สกินเนอร์ (Skinner)

ทฤษฎีนี้เชื่อมั่นว่า พฤติกรรมของมนุษย์มีแหล่งกำเนิดมาจากการชี้นำของสังคม และอธิบายวิธีการและกระบวนการที่บุคคลได้รับอิทธิพลมาจากสังคมว่าเป็นตัวกำหนดเงื่อนไขทางสังคม (Social Contingencies) ให้แก่ทั้งแต่เกิดโดยให้หลักการเสริมแรง (Principle of Association) และหลักการเชื่อมโยง (Principle of Association) จริยธรรมในความหมายของทฤษฎีนี้เป็นกระบวนการภายในที่สามารถทำความเข้าใจได้เหมือนกับความคิดพฤติกรรม โดยกระบวนการลอกเลียนแบบ (Imitative Modeling) และกระบวนการคิดรวบยอดแห่งตน (Self-Generalization) จากสิ่งเสริมแรงภายนอกจึงเห็นได้ว่าพัฒนาการทางจริยธรรมเป็นความจริงของงามของพฤติกรรมและอารมณ์จากการปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์ของสังคม โดยมีแรงขับพื้นฐานมาจากความต้องการทางชีววิทยา การสนองตอบต่อรางวัลตลอดจนการหลีกเลี่ยงการถูกสังคมลงโทษ ด้วยเหตุนี้มนุษย์จะมีคัมภีร์จริยธรรมหรือความต้องการตามมาตรฐานทางจริยธรรมมาตั้งแต่เกิดก็ตาม เมื่อโตขึ้นจะมีลักษณะปกติฐาน (Norm) ของจริยธรรมและพฤติกรรมไปตามแนวโครงสร้างทางวัฒนธรรมในสังคม ซึ่งได้มาด้วยการเสริมแรงจากภายนอกนั่นเอง¹

จากทฤษฎีที่กล่าวมา เป็นที่ยืนยันว่าสภาพแวดล้อมทางสังคมมีผลต่อการพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคล ฉะนั้นปัญหาส่วนหนึ่งของการจัดจริยศึกษาในโรงเรียนไม่ได้ผล "เป็นไปได้อีกหรือไม่ว่าแท้จริงการสอนจริยศึกษาในโรงเรียนนั้นได้ผล แต่สภาพแวดล้อมภายนอกโรงเรียน

¹ B.F. Skinner, อ้างใน สุรฉิมย์ จุฑิตารังพันธ์, "พัฒนาการทางจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในภาคใต้" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 6 - 7.

ช่วยกันทำลายผลนั้นเสีย¹ สภาพแวดล้อมที่มีบรรยากาศที่สอดคล้องกับความต้องการของการปลูกฝังจริยธรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการปลูกฝังจริยธรรมในสถานศึกษา นั่นคือสถาบันต่าง ๆ ในสังคมต้องทำหน้าที่นี้ไปพร้อม ๆ กันกับสถาบันโรงเรียน การปลูกฝังและการพัฒนาจริยธรรมให้แก่เยาวชนในสังคมจึงจะไคผลดี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดจริยศึกษาในโรงเรียน

การวิจัยเกี่ยวกับจริยศึกษาในประเทศไทยนั้นเท่าที่ปรากฏเป็นหลักฐานนั้นนับได้ว่าเริ่มทำมาไม่น้อยกว่า 20 ปี มีผลการวิจัยมากพอสมควร จะได้เลือกนำมาผลการวิจัยช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มาเสนอสังคังต่อไปนี้

ปี 2511 จอน เพชรรัตน์ ได้ศึกษานักเรียน มศ. 1 - มศ. 5 จำนวน 558 คน จาก 10 โรงเรียนในจังหวัดพระนคร พบว่านักเรียนส่วนใหญ่สนใจพุทธศาสนา และเห็นว่ามโนะโยชน์ในชีวิตประจำวัน สนใจที่จะเรียนวิชาศีลธรรม เห็นว่าการปฏิบัติศาสนพิธีบางอย่าง เป็นสิ่งที่ควรทำ แต่มีผู้ปฏิบัติจริงค่อนข้างน้อย นักเรียนมีความซาบซึ้งในหลักธรรมมากพอสมควร ความรู้ในทางศีลธรรมของนักเรียนได้จากบ้าน โรงเรียนและสิ่งแวดล้อม ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับศาสนาของนักเรียนส่วนใหญ่ถูกต้อง²

¹ เย็นใจ เลหาวิช, "ขอพิจารณาในการประเมินผลการสอนจริยศึกษา,"

หน้า 147.

² จอน เพชรรัตน์, "การศึกษาเกี่ยวกับความสนใจของเยาวชนที่มีต่อพุทธศาสนาในเขตจังหวัดพระนคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า ง.

ปี 2513 เพ็ญจันทร์ กุ้ประเสริฐ ได้ทำการวิจัยครู 75 คน นักเรียน 325 คนจากโรงเรียน 30 แห่ง ในจังหวัดพระนคร ธนบุรี ผลสรุปได้ว่า ครูส่วนใหญ่ยังนิยมการสอนแบบเดิมคือบรรยาย และมีความคิดเห็นว่าเนื้อหาวิชาที่ล้าสมัยในหลักสูตรครอบคลุมจุดมุ่งหมายดีแล้ว ครูได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรจะได้มีการอบรมนิเทศการสอนวิชาที่ล้าสมัยบ้าง เพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับกิจกรรม วิธีสอน ปัญหาคือไม่มีเวลาจัดกิจกรรมต่าง ๆ และอุปกรณ์การสอนไม่เพียงพอ¹

ปี 2514 คุณฉวี ยันต์เจริญ ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาลักษณะและคุณภาพของแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมือง สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยปรากฏว่า ลักษณะของแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองที่นิยมต้องมีภาพประกอบเพื่อเป็นการช่วยในการเรียน มีเนื้อหาอธิบายให้ชัดเจนพอสมควรและเหมาะสมกับเหตุการณ์ปัจจุบัน ระยะเวลาที่ใช้ต้องเป็นระยะเวลาดี มีกิจกรรมเสนอแนะ มีแบบฝึกหัดท้ายบท รวมทั้งมีบรรณานุกรมเพื่อจะไขข้อข้องใจต่อไป²

ปี 2515 ปราณี วิฑูรวานิชย์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสอนศีลธรรมในโรงเรียนอาชีวศึกษาชั้นสูง" ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การเรียนการสอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียนอาชีวศึกษาชั้นสูงยิ่งขาดประสิทธิภาพมาก ทั้งนี้เพราะส่วนใหญ่ครูยังใช้การสอนแบบบรรยายมากกว่าวิธีอื่น ใช้อุปกรณ์การสอนน้อย เพราะอุปกรณ์การสอนมีไม่เพียงพอ ครูจัดกิจกรรมประกอบการสอนน้อย ขาดแหล่งวิทยากรและหนังสืออ่านประกอบ ประการสำคัญคือนักเรียนอาชีวศึกษาไม่สนใจวิชานี้ เพราะเห็นว่าเป็นวิชาที่ไม่สามารถนำมาใช้ประกอบอาชีพได้เหมือนวิชาชีพเฉพาะ³

¹ เพ็ญจันทร์ กุ้ประเสริฐ "การสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพระนครธนบุรี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกมัธยม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513), (บทคัดย่อ).

² คุณฉวี ยันต์เจริญ, "การศึกษาลักษณะคุณภาพแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514), (บทคัดย่อ).

³ ปราณี วิฑูรวานิชย์, "การสอนศีลธรรมในโรงเรียนอาชีวศึกษาชั้นสูง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยม บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515), (บทคัดย่อ).

ปี 2516 กาญจนา ควรสุภา ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพ แสกดวงตัว ความวิตกกังวล ความเชื่อมั่นในตนเองกับคุณธรรมแห่งพลเมืองดีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นของปีการศึกษา 2516 ภาคการศึกษา 6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างนี้จัดลำดับความสำคัญของพลเมืองดีที่ต่าง ๆ ของเด็กชายและเด็กหญิง จัดลำดับความสำคัญของคุณธรรมไว้คล้ายคลึงกัน และคะแนนคุณธรรมแห่งพลเมืองดีของเด็กที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกันไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = .089$) นั่นคืออาชีพที่แตกต่างกันไม่ได้มีอิทธิพลต่อคุณธรรมแห่งพลเมืองดีของเด็ก¹

ปี 2517 พรเลขา ตุลารักษ์ ได้ทำการสำรวจการสอนวิชาศีลธรรมในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา โดยสอบถามจากอาจารย์ผู้สอนวิชาศีลธรรมในวิทยาลัยครู 10 แห่ง จำนวน 23 คน นักศึกษา 374 คน ซึ่งสรุปผลได้ว่า ทั้งอาจารย์และนักศึกษาเห็นว่าศีลธรรมเป็นวิชาที่มีประโยชน์ช่วยพัฒนาจิตใจของเยาวชนและนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้²

ปี 2518 สรพินท์ นาคประคิษฐ์ ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณธรรมแห่งความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในจังหวัดยะลา ปีการศึกษา 2517 พบว่า นักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพรับราชการ คาชขาย ทำนาทำสวน หรืออาชีพอื่น ได้คะแนนคุณธรรมแห่งความเป็นพลเมืองดีแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 1.232$) นั่นคือ เด็กที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพต่างกันจะมีคุณธรรมแห่งความเป็น

¹กาญจนา ควรสุภา, "ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพการแสกดวงตัว กับตัว ความรู้สึกผิดชอบและคุณธรรมแห่งพลเมืองดี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2516), หน้า 90 - 91.

²พรเลขา ตุลารักษ์, "การสอนศีลธรรมในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), (บทคัดย่อ).

พลเมืองก็เหมือนกัน¹

ปี 2519 แสงสุรีย์ คนศิลาบ๊ี้ ได้ทำการวิจัยเรื่องความสำนึกในหน้าที่พลเมือง ลักษณะอคติทั่วไปและความเคร่งครัดของนักเรียนวัยรุ่นในภาคเหนือ โดยศึกษาจากนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมีชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนรัฐบาลในภาคเหนือ 620 คน เป็นชาย 329 คน และหญิง 291 คน ผลการวิจัยสอดคล้องกับของ อรพินท์ นาคประคิษฐ์ คือ พ่อแม่ที่มีอาชีพแตกต่างกันมีความสำคัญในหน้าที่พลเมืองไม่แตกต่างกัน²

ปี 2520 ดวงเดือน พันธมนาวิน และ เพ็ญแข ประจันปัจจนิก ได้ทำการวิจัยเรื่อง จริยธรรมของเยาวชนไทย โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนและนิสิตชายหญิงอายุระหว่าง 11 - 25 ปี จำนวน 1400 คน ซึ่งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยลักษณะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและลักษณะมุ่งอนาคตนั้นควรจะได้ปลูกฝังก่อนที่จะมีอายุ 10 ปี เพราะเมื่อเริ่มวัยรุ่นลักษณะทางจริยธรรมทั้งสองประการนี้จะเริ่มคงที่ ผู้ที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจนจะมีพัฒนาการช้ากว่ากลุ่มอื่นในตอนต้น แต่จะก้าวทันกลุ่มอื่นอย่างรวดเร็วเมื่ออายุมากขึ้น และในด้านการอบรมเลี้ยงดูนั้นพบว่า มีส่วนเกี่ยวข้องกับจริยธรรมของบุคคลเป็นอย่างมาก การอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากใช้เหตุผลมาก มีความสัมพันธ์กับการมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงของผู้ถูกศึกษาในทุกอายุ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยสัมพันธ์กับการมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงอย่างเด่นชัด³

¹อรพินท์ นาคประคิษฐ์, "ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคุณธรรมแห่งความเป็นพลเมืองดี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518), หน้า 40.

²แสงสุรีย์ คนศิลาบ๊ี้, "ความสำนึกในหน้าที่พลเมืองลักษณะอคติทั่วไปและความเคร่งครัดของนักเรียนวัยรุ่นในภาคเหนือ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519), หน้า 99.

³ดวงเดือน พันธมนาวิน และ เพ็ญแข ประจันปัจจนิก, จริยธรรมของเยาวชนไทย หน้า 10 - 11.

ในปีเดียวกัน สุภาพรณ พวงจันเพชร ศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนวิชาศีลธรรม
หน่วย "คุณธรรมเสริมสร้างลักษณะนิสัย โดยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีสอนแบบ
ธรรมคาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนทั้งสองแบบ
มีพัฒนาการทางค่านิยมสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น แต่นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการกระบวนการ
กลุ่มสัมพันธ์มีแนวโน้มที่จะพัฒนาการค่านิยมสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธี
การธรรมคา และพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีทัศนคติเปลี่ยนแปลงไป
ในทางที่ดีขึ้นกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการธรรมคา และสามารถคงทัศนคติไว้ได้ 1 เดือน
หลังจากเรียนไปแล้ว ในขณะที่นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบธรรมคาไม่มีทัศนคติเปลี่ยนแปลงไป
ในทางที่ดีหรือเลวลง¹

ปี 2521 ฉกาจ ช่วยโต ได้ทำการวิจัยเชิงทดลอง โดยศึกษาผลของการ
ฝึกอบรมตามโครงการจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิทยาลัยครูสงขลา ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น
นักเรียนชาย - หญิง อายุ 16 - 23 ปี จำนวน 169 คน ใช้เวลาฝึก 2 วัน ผลพบว่า
ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตามโครงการมีทัศนคติเชิงจริยธรรมดีกว่าผู้ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรม
และมีแนวโน้มว่ามีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าผู้ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรมด้วย ผู้ที่มีเหตุผล
เชิงจริยธรรมต่ำอยู่เดิมมีพัฒนาการของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมากกว่าผู้มีทัศนคติเชิง
จริยธรรมในเชิงที่ต่ำอยู่เดิม²

¹สุภาพรณ พวงจันเพชร "การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาศีลธรรมหน่วย
"คุณธรรมเสริมสร้างลักษณะนิสัย โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีการสอนแบบธรรมคา
ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6," หน้า (บทคัดย่อ ง. จ. ฉ.)

²ฉกาจ ช่วยโต อ่างใน โกศล มีคุณ, "จริยศึกษาเพื่อการสร้างเสริมการใช้
เหตุผลเชิงจริยธรรมและทักษะการสวมบทบาท" (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต การวิจัยและ
พัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522), หน้า 81.

ปีเดียวกัน ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากหลักสูตรประโยคประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ฉบับร่างครั้งที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนจากหลักสูตรประโยคประถม พุทธศักราช 2521 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากหลักสูตร พุทธศักราช 2503 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากแบบทดสอบกับคะแนนจากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนมีความสัมพันธ์กันในทางลบ (.0067) และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนตามตัวแปร พบว่า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักเรียนในกรุงเทพมหานคร นักเรียนจากโรงเรียนหาคีใหญ่ นักเรียนที่เรียนกับครูวุฒิ ป.กศ. หรือเทียบเท่านักเรียนที่เรียนกับครูผู้มีประสบการณ์สอนชั้นป.1 มา 11 ปีขึ้นไป และนักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพรับราชการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์สูง ตรงกันข้ามกับนักเรียนในภาคกลาง นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก นักเรียนที่เรียนกับครูวุฒิต่ำกว่า ป.กศ. นักเรียนที่เรียนกับครูไม่เคยสอนชั้นป.1 มาก่อน และนักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกร มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ เมื่อเปรียบเทียบทางเพศกับนักเรียนหญิง มีคะแนนทดสอบสูงกว่านักเรียนชายอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และจะกลับกันในคะแนนจากการสังเกตพฤติกรรม¹

ปี 2522 สุรดิษฐ์ จุติดำรงพันธ์ ได้วิจัยเรื่อง พัฒนาการทางจริยธรรมของนักเรียนมัธยมในภาคใต้ ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีพัฒนาการทางจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนมัธยมศึกษาเพศชายและเพศหญิง มีพัฒนาการทางจริยธรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

¹ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ, "ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากหลักสูตรประโยคประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ฉบับร่าง ครั้งที่ 1," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2521), หน้า 29 - 30.

3. นักเรียนมัธยมศึกษาที่มีสถานภาพทาง เศรษฐกิจสังคมระดับสูงและระดับต่ำ มีพัฒนาการทางจริยธรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
4. พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นและสถานภาพทาง เศรษฐกิจและสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01
5. พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้น เพศ และสถานภาพทาง เศรษฐกิจสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01¹

งานวิจัยต่างประเทศ

ปี 1964 โคลเบอร์ก ได้ประมวลผลการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับพัฒนาการทางจริยธรรม พบว่าขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับระดับอายุที่เพิ่มขึ้นคือ

- เด็กอายุ 7 ปี มีมากกว่า 90% ใช้เหตุผลในชั้น 1 และ 2
- เด็กอายุ 10 ปี มีมากกว่า 50% ใช้เหตุผลชั้น 1, 2 อีก 35% ใช้ชั้น 3, 4
- เด็กอายุ 13 ปี มีมากกว่า 50% ใช้เหตุผลชั้น 3, 4
- เด็กอายุ 16 ปี ประมาณ 23% ใช้เหตุผลชั้น 5, 6²

ปี 1965 ไรค์ (Ried) ได้วิจัยเรื่อง "Moral and Spiritual Values : To Teach or not to Teach?" มีความมุ่งหมายในการวิจัยคือการสำรวจทัศนคติของครูเกี่ยวกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า ครูในโรงเรียนมัธยมมีความเห็นว่าควรจะเน้นเรื่องศีลธรรมจรรยาในการสอนในห้องเรียน วิจัย โดยการสัมภาษณ์ครูในโรงเรียนมัธยม Sandiogo ด้วยการสุ่มตัวอย่างจากครูที่สอนในหมวดวิชาต่าง ๆ จำนวน 105 คน เพื่อ

¹ สุรณีย์ จุติดำรงคัมพันธ์, "พัฒนาการทางจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในภาคใต้," (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า ง.จ. (บทคัดย่อ).

² โคลเบอร์ก อ้างใน ดวงเคื่อน พันธุมนาวัน และ เพ็ญแข ประจบปัจจุบัน, จริยธรรมของเยาวชนไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2520), หน้า 42.

ถามความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการสอนศีลธรรม ผลวิจัยปรากฏว่า ครูมีความคิดเห็นว่า ครูทุกคนควรสอนศีลธรรมจรรยา เพื่อยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น และควรจะไปสอนในห้องเรียน ครูหมวดวิชาต่าง ๆ ควรจะแทรกการสอนศีลธรรมไว้ในวิชาที่ตนสอน ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมากเห็นว่า ศีลธรรมนั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องสอนในห้องเรียน ส่วนครูที่มีประสบการณ์น้อยไม่เห็นด้วยถึงการจักสอนศีลธรรมในห้องเรียน¹

ปี 1969 วิลเลียม (William) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Teaching About Religion in Secondary School in Social Studies" เพื่อต้องการจะวิเคราะห์ปัญหาทางการสอนศาสนาในวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษา และเสนอแนะเพื่อสอนเกี่ยวกับศาสนาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์หรือวัฒนธรรมของโลก โดยการทำการวิจัยแบบตรวจสอบและสำรวจปัญหาทางการสอน 3 ชั้น ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยทั้ง 3 ชั้นนี้มาใช้ศึกษาคำวิธีการทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการวางแผนการสอนศาสนาต่าง ๆ ของชาวอินเดีย ญี่ปุ่น ตะวันออกกลาง และสหรัฐอเมริกา แล้วนำมาวิเคราะห์พบว่าผลการวิจัยสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางสำหรับวิธีการเรียนการสอนศาสนาแบบ Inquiry Centered Methods และในการสอนศาสนานั้น ครูควรพยายามค้นหาวิธีการส่งเสริมกระตุ้นให้นักเรียนช่วยกันตั้งกฎเกณฑ์อย่างกว้าง ๆ เกี่ยวกับศาสนาที่นับถือในสังคม ควรหลีกเลี่ยงที่จะประเมินผลเปรียบเทียบคุณค่าของประเพณีทางศาสนาแต่ละศาสนาที่แตกต่างกัน²

¹Rammond R. Ried, "Moral and Spiritual Values to Teach or not to Teach," Journal of Secondary Education, 40 (1965) : 78 - 80.

²Harry Yound, William, "Teaching About Religion in Secondary School in Social Studies," Dissertation Abstracts 29 (April 1969) : 5482A - 5483A.

ปี 1971 ไรท์ (Wright) ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบจริยธรรมคนต่าง ๆ ของชาย-หญิง ผลวิจัยพบว่า ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาพฤติกรรมโดยการทดลองหรือพฤติกรรมเชื้อเพื่อก็ตาม ส่วนมากจะไม่พบความแตกต่างระหว่างเพศ แสดงว่าจริยศึกษาจากการวิจัยโดยการทดลองไม่มีความแตกต่างระหว่างเพศชายและหญิง¹

ปี 1974 เอนยีน (Engene) ได้ทำการวิจัยเพื่อประเมินผลและปรับปรุงโรงเรียนวันอาทิตย์ให้มีประสิทธิภาพโดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรในโรงเรียนวันอาทิตย์ที่อยู่ในเขตของมินเนียโพลิส (Minneapolis) ผู้วิจัยได้ทำความแตกต่างเกี่ยวกับพฤติกรรมของโรงเรียนวันอาทิตย์ที่ขยายตัวและไม่ขยายตัวมาเปรียบเทียบกัน ผลปรากฏว่า โรงเรียนที่ขยายตัวนั้นมีการจัดบริการและจัดกิจกรรมให้นักเรียนมากกว่าโรงเรียนที่ไม่ขยายตัว ปัจจัยที่มีผลต่อความก้าวหน้าของโรงเรียนวันอาทิตย์ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่โรงเรียนบริการให้แก่ นักเรียน²

ปี 1976 เรสและคณะ (Rest) ได้ศึกษานักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 74 คน นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 40 คน เพื่อดูความแตกต่างระหว่างเพศกับพัฒนาการทางจริยธรรม โดยสุ่มตัวอย่างนักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง สติปัญญาปานกลาง มีจำนวนชายและหญิง เท่ากันพบว่า หญิงมีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่าชายในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ³

¹ไรท์ อังใน ควงเคื่อน พันชุนนาวัน และเพ็ญแข ประจันปัจจุบัน, จริยธรรมของเยาวชนไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา 2520), หน้า 57, 145.

²Robert Engene Migneault, "An Evaluative System for Sunday Schools," Dissertation Abstracts 34 (February 1974) : 4680A.

³Jame R. Rest, "Moral Judement Related to Characteristics," Unpublished Manuscripted University of Mininsota, 1976b : 17 - 18.

ปี 1978 เอียนนอตติ (Iannotti) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการปลูกฝังจริยธรรม โดยการให้สวมบทบาท โดยศึกษาจากเด็ก 6 ปี 30 คน 9 ปี 30 คน ในการวิจัยเขาได้แบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม โดยให้กลุ่มที่ 1, 2 เป็นกลุ่มทดลอง กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มควบคุม ในกลุ่มทดลองนั้นจะแบ่งเด็กเป็นกลุ่มย่อยอีกกลุ่มละ 5 คน แต่ละคนในกลุ่มจะถูกกำหนดให้มีบทบาทต่าง ๆ กัน ตามเรื่องที่ได้อ่าน เมื่ออ่านแล้วเด็กแต่ละคนก็จะแสดงบทบาทไปความบทของตน ซึ่งอาจเป็นการแสดงทางกาย วาจา หรืออารมณ์ แต่ละกลุ่มจะมีการเปลี่ยนบทบาทกันทุก 5 นาที ดังนั้นเด็กจะมีประสบการณ์อย่างน้อย 5 บทบาทต่าง ๆ กันในช่วงการฝึกครั้งหนึ่ง ส่วนกลุ่มควบคุมก็จะได้อ่านเรื่องเดียวกันกับกลุ่มที่ทดลองสวมบทบาท แล้วจะมีการถามความรู้เกี่ยวกับเนื้อเรื่องนั้น โดยผู้ฝึก การฝึกทั้งหมดใช้เวลา 10 วัน วันละ 25 - 35 นาที ซึ่งผลของการวิจัยครั้งนี้พบว่า การฝึกสวมบทบาทมีผลต่อการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมอย่างเด่นชัด¹

ศูนย์วิจัยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ เอียนนอตติ อ้างใน โกศล มีคุณ, "จริยศึกษาเพื่อการสร้างเสริมการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม" (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522), หน้า 66 - 71.